

Yapay Zeka ve Piyasalar Etkileşimi Nereye Götürecek?

Halim ÇUN

*Misyon Bank Yönetim
Kurulu Üyesi*

Son Davos toplantısında da gündemin önemli bir kısmını Yapay Zeka'nın geleceği, iş hayatını ve şirketlerin geleceğini nasıl şekillendireceği oluşturdu. Yapay Zeka (AI) kullanımının artışı ile varlık yönetimi sektörünün nasıl bir evrimden geçeceği, önümüzdeki yılların bize neler göstereceği ve buna nasıl hazırlanmamız gerektiği yönünde çok sayıda çalışma yapılmakta. Ancak bu çerçevede, biraz dikkatten kaçan önemli bir başlık da yapay zekâ kullanımının yaygınlaşmasının "piyasa"ların yapısını nasıl değiştireceği. Yoksa zaten, hep homurdandığımız "artık piyasalar eskisi gibi değil" tekerlemesi arkasında, biraz da bu teknolojik gelişmelerin mi rolü var?

Yavaş yavaş piyasalarda robo-advisor'lar, Algorithmic trading, Yapay Zeka (AI) destekli varlık dağılımı, hisse seçimi ve risk yönetimi uygulamaları yaygınlaştıkça, gerek profesyonellerin gerek bireysel yatırımcıların karar alma süreçleri değişiyor, muhtemelen daha "rasyonelleşiyor". Peki bunun piyasalar üzerindeki etkisi ne olacak? Buradaki makul varsayım, piyasaların da daha rasyonelleşmesi ve daha istikrara kavuşması.

Klasik serbest piyasa görüşünün temelinde, bireylerin kendi çıkarlarını rasyonel bir şekilde takip etmesi durumunda piyasanın doğal olarak dengelenip etkin (verimli) bir sonuca ulaşacağı fikri yatar. Bu görüş, esas olarak klasik iktisat görüşünün temel direğidir ve en ünlü ifadesini Adam Smith'in "görünmez el" (invisible hand) metaforunda bulur.

Bu bireysel rasyonel davranışlar, sanki bir “görünmez el” tarafından yönlendiriliyormuş gibi, toplumun genel yararına hizmet eder: Kaynaklar etkin dağılır, arz ve talep dengelenir, fiyatlar optimal seviyeye gelir. Bu bireysel davranışların, çok da rasyonel olmadığı “davranışsal finans” ile ciddi şekilde sorgulanmaya başladığını ve Yirmi Birinci Yüzyılda en çok tartışılan konulardan biri olduğunu biliyoruz.

Peki, Yapay zeka (AI) “bu görünmez el” yerine geçerek, insanoğlunun tüm “defo’larını” düzelterek rasyonel kararlar almasına yardım ederse, piyasalar da tam olarak etkin olur mu?

Neo-Klasik serbest piyasa teorisinden gelirsek, tüm yatırımcılar piyasada rasyonel davranırsa, Kaynaklar etkin dağılır, arz ve talep dengelenir, fiyatlar optimal seviyeye gelir ve o zaman “etkin bir piyasa” ya ulaşırsınız . Böyle bir gelecek mi bizi bekliyor, yoksa kısmen geldi mi?

Piyasalar daha istikrarlı ve düşük volatiliteli mi olacak? Arbitraj fırsatları ortadan kalkacak mı? Bu piyasada aktif yönetimin şansı ne olacak, “değer” yatırımı mı yoksa momentum mu öne çıkacak? Piyasaları öngörmek daha mı kolay olacak?

Bunun gibi çok sayıda sorular düşündükçe beyindeki çıkmaz dehlizler adeta çoğalıyor. Ancak çok sayıda çalışma paradoksal bir şekilde sonuçların hiç de tahmin edildiği gibi olmadığını/ olmayacağını savunuyor!

Piyasalar daha istikrarlı ve düşük volatiliteli mi olacak? Arbitraj fırsatları ortadan kalkacak mı? Piyasaları öngörmek daha mı kolay olacak?

Bunun gibi çok sayıda sorular düşündükçe beyindeki çıkmaz dehlizler adeta çoğalıyor. Ancak çok sayıda çalışma paradoksal bir şekilde sonuçların hiç de tahmin edildiği gibi olmadığını/ olmayacağını savunuyor!

Varlık Yönetiminde Yapay Zeka Kullanımının Artmasının Net Etkisi:

Rasyonelleşme mi, İrrasyonelleşme mi?

Yapay Zeka (YZ), daha hızlı veri işleme, tahmine dayalı analiz ve otomatik karar verme olanağı sağlayarak varlık yönetimini dönüştürüyor. Destekçileri YZ'nin piyasaları rasyonelleştireceğini ve verimsizlikleri azaltacağını savunurken, eleştirmenler sistemik riskler ve potansiyel oynaklık konusunda uyarıda bulunuyor. Bu yazı, YZ'nin benimsenmesinin rasyonelleşmeye ve düşük oynaklığa mı yoksa tam tersine irrasyonelleşmeye ve yüksek oynaklığa mı yol açacağını araştırıyor ve getiriler üzerindeki etkilerini inceliyor.

Bu konuda yapılan bazı çalışmalardan çıkan ortak sonuçlar:

Verimlilik Kazançları

IMF ve CFA Enstitüsü'nden yapılan araştırmalar, YZ'nin fiyat keşfini ve operasyonel verimliliği artırdığını, işlem maliyetlerini ve insan önyargılarını azalttığını göstermektedir.

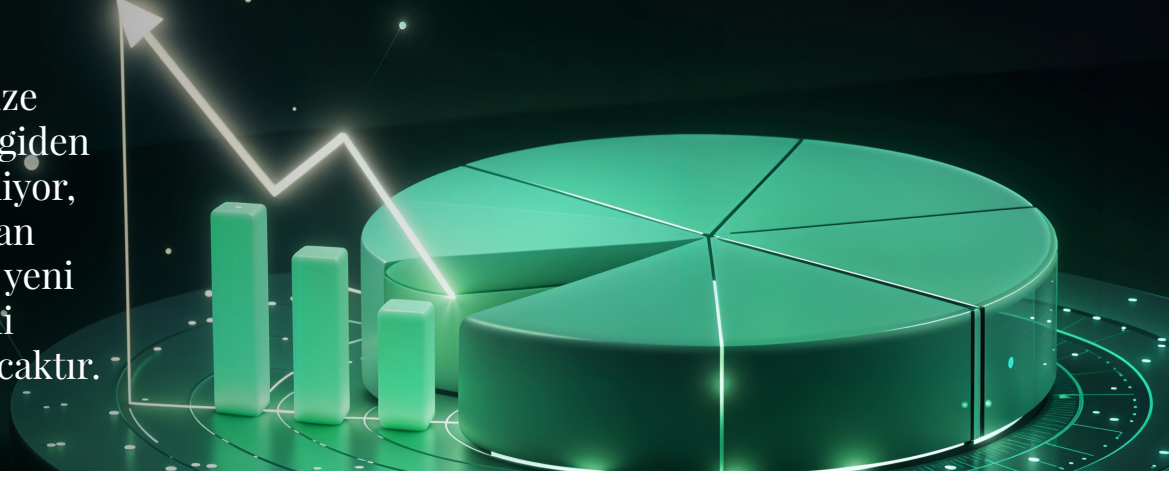
Sistemik Riskler

Ancak, çalışmalar, algoritmik sürü davranışı, ani çöküşler ve geri bildirim döngüleri risklerini vurgulamaktadır; bunlar stres dönemlerinde oynaklığı artırabilir.

Getiri Dinamikleri

Akademik makaleler, piyasalar daha verimli hale geldikçe alfa üretiminin azaldığını ve istikrarlı

YZ kullanımı önümüze yeni ufuklara doğru giden bir kırmızı halı sermiyor, piyasaların yapısından kaynaklı olarak hem yeni fırsatlar, hem de yeni riskler ortaya çıkaracaktır.

ortamlarda tatmin edici getiriler elde etmenin zorlaştığını göstermektedir.

Sonuç olarak, YZ kullanımının paradoksal şekilde iki farklı yönde de etkileri olabileceği yönünde görüşler güçlü şekilde ileri sürülüyor:

1. Rasyonelleştirme Etkileri

Yapay zeka destekli stratejiler, bilgi verimliliğini artırır, spreadleri daraltır ve arbitraj fırsatlarını azaltır. Yönetişim ve şeffaflık, riskleri azaltarak istikrarı teşvik edebilir.

2. İrrasyonelleştirme Riskleri

Homojen yapay zeka modelleri, işlem davranışlarını senkronize

ederek sürü etkisi yaratabilir. Takviyeli öğrenme algoritmaları, istemeden şokları artırarak ani çöktürlere yol açabilir. (Meşhur 1987 ve 2010 Flash Crash olayları, zaman geçse de, tecrübeli traderların genetik kodlarına sinmiştir mutlaka!)

3. Getiriler Üzerindeki Etki

Düşük volatiliteli piyasalarda, verimsizlikler ortadan kalktıkça fazla getiriler azalır. Çalkantılı dönemlerde, yapay zeka stratejileri, uyarlanabilirlik ve model sağlamlığına bağlı olarak daha iyi performans gösterebilir veya başarısız olabilir.

Sonuç olarak, Yapay zekanın varlık yönetimindeki net etkisi iki yönlü görünüyor: normal

koşullar altında rasyonelleşmeyi teşvik ederken, stres dönemlerinde irrasyonelleşme risklerini de beraberinde getirir. Uzun vadede, piyasalar daha verimli hale gelebilir ve alfa fırsatlarını azaltabilir. Nihai sonuçlar ve etkileri yönetişime, model çeşitliliğine ve düzenleyici denetime bağlıdır.

Görüldüğü gibi, YZ kullanımı önümüze yeni ufuklara doğru giden bir kırmızı halı sermiyor, piyasaların yapısından kaynaklı olarak hem yeni fırsatlar, hem de yeni riskler ortaya çıkaracaktır mutlaka. Bunları anlamak ve ayırt etmek de önümüzdeki dönemin en önemli becerilerinden biri olacak..

MERAKLISI İÇİN İLGİLİ ÇALIŞMALAR:

1. OECD (2024). Regulatory approaches to Artificial Intelligence in finance. OECD Artificial Intelligence Papers, No. 24. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f1498c02-en>
2. Aldasoro, I., Gambacorta, L., Korinek, A., Shreeti, V., & Stein, M. (2024). Intelligent financial system: How AI is transforming finance (BIS Working Paper No. 1194). Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/publ/work1194.pdf>
3. Adrian, T. (2024, September 6). Artificial intelligence and its impact on financial markets and financial stability. IMF—Bund Summit (Speech). <https://www.imf.org/en/news/articles/2024/09/06/sp090624-artificial-intelligence-and-its-impact-on-financial-markets-and-financial-stability>
4. IOSCO (2025, March). Artificial intelligence in capital markets: Use cases, risks, and challenges (Consultation Report No. CR/01/2025). <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD788.pdf>
5. CFA Institute Research Foundation (2025). AI in Asset Management: Tools, Applications, and Frontiers (J. Simonian, Ed.). CFA Institute Research and Policy Center. https://rpc.cfainstitute.org/sites/default/files/docs/research-reports/rf_aainassetmanagement_full-monograph_online.pdf

**Sermaye piyasaları politikalarına
katkıda bulunmak için kurulduk**

www.sepam.org.tr